

เน้นนำคิด,
“๓ น่อง ๒ น่อง”

โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
ตำบลน้ำชุม อำเภอลำลูกัก จังหวัดเพชรบูรณ์

สารมูลนิธิสยามกัมมาจล

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิต ที่มีสติ และปัญญาในการตัดสินใจ โดยมีหลักง่ายๆ คือจะทำอะไรก็ให้มีความพอประมาณกับกำลังความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ คำนึงถึงสาเหตุ และผลลัพธ์ของการกระทำของตนโดยไม่ประมาท ซึ่งสิ่งต่างๆ ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จำต้องอาศัยเงื่อนไขของการแสวงหาความรู้ในเรื่องที่จะทำโดยละเอียด รอบคอบ และที่สำคัญต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม

มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เล็งเห็นความสำคัญในการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในใจปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะในเยาวชนซึ่งเป็นกำลังของชาติ จึงได้จัดทำโครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชนขึ้น เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนต่างๆ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การเรียนการสอน และเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนขยายผลตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดทำสื่อนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาพอเพียง

มูลนิธิสยามกัมมาจลใคร่ขอขอบคุณสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา โดยคุณทรงพล เจตนาวณิชย์ และคณะที่เห็นความสำคัญของโครงการดังกล่าว และเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ ตลอดจนการจัดทำสื่อต่างๆ ที่มีคุณค่าเผยแพร่สู่สาธารณชน

ปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร
ผู้จัดการมูลนิธิสยามกัมมาจล
มกราคม ๒๕๕๒

คำนำ

หนังสือประกอบตลาดนัดความรู้ ครั้งที่ ๑ จัดพิมพ์ขึ้นภายใต้โครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชน โดยความร่วมมือของมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยมีสถานศึกษาที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการรวม ๖๘ แห่ง จากจำนวนสถานศึกษา ๑๓๕ แห่งที่ผ่านการประเมินและได้รับป้าย สถานศึกษาพอเพียง ๒๕๕๐

ทั้งนี้สถานศึกษาต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการได้นำเสนอผลผลิตจากประสบการณ์ ความรู้และบทเรียนจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในแนวที่หลากหลาย เพื่อเป็นตัวอย่างรูปธรรมของการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในสถานศึกษา ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิด และการปฏิบัติให้แก่สถานศึกษาอื่นๆ ที่สนใจด้วย

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะช่วยจุดประกายทางปัญญาให้แก่สถานศึกษาและชุมชน พร้อมทั้งเกิดความศรัทธา เห็นคุณค่าในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและงานต่อไป

ขอขอบคุณ มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ที่เล็งเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างการเรียนรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เยาวชนและสถานศึกษา ซึ่งเป็นเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความพอเพียงให้งอกงามไปทั่วแผ่นดินไทย

ด้วยศรัทธาในคุณค่าแห่งความพอเพียง
สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

เน้นนำคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อน

“...ทรงนำเศรษฐกิจพอเพียงหล่อเลี้ยงชีวา เป็นปรัชญา เกริกฟ้า ก้องปฐพี
ไทยทั้งผอง ภูมิใจ ไทยเป็นไทย จนวันนี้ เพราะองค์ภูมิพลที่คุ้มครองไทย...”

บทเพลงพอแห่งแผ่นดินดังกึกก้องทั่วทั้งโรงเรียน สื่อให้เราได้ตระหนักถึง
น้ำพระราชหฤทัย และพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่มีต่อปวงชนชาวไทย พร้อมทั้งจะสืบสานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นพระราชดำริ
แห่งพระองค์ท่านอย่างเต็มใจ

ครั้นเดินชมตึกนั้นตึกนี้ บริเวณนั้นบริเวณนี้ของโรงเรียนไปเรื่อยๆ ก็ค้นพบบางสิ่งที่เป็น
รูปธรรมของการเดินตามรอยพระราชดำรินั้น

ธนาคารโรงเรียนที่นักเรียนมายื่นออโรฝากเงินกันเนื่องแน่นในช่วงพักกลางวัน

ห้องเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบไปด้วยพระบรมฉายาลักษณ์ บอร์ด หนังสือต่างๆ
เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
สาระการเรียนรู้ และแผนการเรียนการสอน ตลอดจนฝีมือการวาดภาพของนักเรียน
ในการวิเคราะห์ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

ยังมีโอกาสได้เห็นการสอดแทรกแนวคิดเรื่องการใช้จ่ายอย่างประหยัดในการเรียน การสอน การจัดการระบบการกลุ่ม ให้เด็ก ๆ วิเคราะห์แยกแยะ ความพอดี ความพอประมาณ ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไขของคุณธรรมความรู้ ก็ยังเห็นความตั้งใจในการสืบสานพระราชดำริ

อุกคิดขึ้นในใจว่า สิ่ง que เห็นอยู่นี้ คงไม่ได้เกิดขึ้นมาง่ายๆ คงต้องมีกระบวนการก่อสร้างตัวกันมาพอสมควร และหนทางนั้นคงยาวไกลกว่าจะมาถึงวันนี้ วันที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น *สถานศึกษาพอเพียง ๒๕๕๐*

โรงเรียนพระองค์ท่าน

แนวถนนสองข้างทางที่เต็มไปด้วยต้นไม้ สนามหญ้าอันเขียวขจี เสาธงที่ตั้งสูงตระหง่าน อาคารใหญ่น้อยมากมายหลายหลังสำหรับทำการเรียนการสอน เป็นที่พักครู เป็นหอพักนักเรียนประจำ เป็นห้องอาหาร และเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ล้วนอยู่ในขอบรั้วโรงเรียนอันกว้างใหญ่ ที่มีเนื้อที่ ๑๙๑ ไร่ ๙๐ ตารางวา ของหมู่ ๕ ตำบลน้ำขุ่น อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

กาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ เป็นนามพระราชทานของโรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งแต่เดิมนั้นรู้จักกันในนาม โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี จังหวัดเพชรบูรณ์

๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ ถือเป็นวันกำเนิดโรงเรียน โดยประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีการจัดตั้งโรงเรียนสหศึกษาระดับมัธยมศึกษา ๙ โรงเรียน ในจังหวัดนครปฐม สุราษฎร์ธานี กระบี่ สุพรรณบุรี อุทัยธานี เพชรบูรณ์ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ และฉะเชิงเทรา เพื่อถวายเป็นราชสักการะ และเป็นอนุสรณ์สถานให้อนุชนรุ่นหลังได้รำลึกถึงคุณงามความดีขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เนื่องในวโรกาสที่พระองค์ท่านเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยอย่างล้นพ้น โดยเฉพาะพระราชหฤทัยอันมุ่งมั่นต่อการดำเนินพระราชกรณียกิจเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาทางการศึกษา

ในเวลานั้น นายวิพากษ์ โรจนแพทย์ ผู้อำนวยการกรมสามัญศึกษา เพชรบูรณ์ ได้สนองนโยบายด้วยการขอใช้พื้นที่สาธารณะในการจัดตั้งโรงเรียน และได้รับความอนุเคราะห์

อาคารสถานที่จากวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในปัจจุบัน เพื่อเปิดทำการเรียนการสอนชั่วคราวในระหว่างที่มีการก่อสร้างอาคารเรียน

กระทั่งการก่อสร้างอาคารต่างๆ เสร็จสิ้น จึงได้ย้ายกลับไปทำการเรียนการสอนในโรงเรียนตามปกติ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดป้ายโรงเรียนเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๙

ปัจจุบันโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ยังคงเป็นโรงเรียนสหศึกษามีการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ นักเรียนมีทั้งแบบอยู่ประจำและไปกลับ ในเขตภูมิภำเนา ๙ จังหวัดได้แก่ กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ และเลย

โรงเรียนอยู่ในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๒ มี นายพิรพัฒน์ วัชรินทรางกูร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีนายคมสัน ลิป้อ นายเสนาะ อั้งเอย และนายศุภชัย บรรพผลา ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน และมีครูประจำการประมาณ ๕๐ ท่าน มีนักเรียนร่วม ๕๐๐ คน

รักษัศคีศรี มีคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานงานพระราชดำริ เป็นคำขวัญประจำใจของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน มุ่งหวังสร้างนักเรียนให้มีระเบียบวินัยพร้อมด้วยคุณธรรม ดังปรัชญา สร้างวินัย ใฝ่คุณธรรม นำวิชา สามัคคี รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ทั้งนี้ เป็นไปอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือเป็นสถาบันที่มุ่งสร้างทรัพยากรบุคคลให้เป็น สุภาพบุรุษ สุภาพสตรี ที่มีระเบียบวินัย มีบุคลิกลักษณะดี มีความเป็นผู้นำ มีความรู้ ความสามารถสูง เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อให้ออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติในทุกๆ ด้าน

สีน้ำเงิน อันหมายถึง องค์พระมหากษัตริย์ของชาติไทย และสีทอง อันหมายถึง สีประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในตราสัญลักษณ์พระมหาพิชัยมงกุฎของโรงเรียน เป็นสิ่งเตือนใจให้รำลึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ท่าน และเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินงานให้บรรลุตามพันธกิจ สอนองน้ำพระราชหฤทัยอันมุ่งมั่นของพระองค์ท่านที่มีต่อการพัฒนาทางการศึกษา

๒

น้อมรับปรัชญา เพาะกล้าพอเพียง

ภายใต้ แกรงบันดาลใจจากพระองค์ท่าน ทุกคนต่างปรารถนาที่จะพัฒนาอนาคตของชาติให้เป็นผู้มีความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม สามารถสร้างประโยชน์ให้สังคมได้สืบไป ดังวิสัยทัศน์และคำขวัญของโรงเรียนข้างต้น จึงได้สร้างสรรค์กิจกรรมหลากหลายสำหรับนักเรียน เพื่อฝึกคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และความเป็นเลิศในทุกๆ ด้าน

หนึ่งกิจกรรมที่โดดเด่นและเป็นจุดเริ่มสู่เส้นทางความพอเพียงคือ **ธนาคารโรงเรียน** ธนาคารโรงเรียนแห่งนี้เปรียบเสมือนธนาคารจำลอง ที่มีนักเรียนเป็นเจ้าหน้าที่ธนาคาร ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการออมภายในโรงเรียน โดยมีเจ้าหน้าที่จากธนาคารออมสิน สาขาหล่มสัก เพชรบูรณ์ ช่วยดูแลสนับสนุนการดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๔๓ และเปิดทำการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๔

ทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลาเช้า และพักอาหารกลางวัน นักเรียนจะมาทำหน้าที่เป็นพนักงานธนาคาร เปิดทำการฝากและถอนเงินให้กับครูและนักเรียน ตลอดจนปิดยอดบัญชีส่งให้กับธนาคารออมสิน เพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ให้กับนักเรียน

บริการฝากถอนของธนาคารดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นปกติ จนกระทั่งในปี ๒๕๔๘ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ทำการคัดเลือกให้โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ เป็นโรงเรียนเครือข่ายต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมีจุดเด่นด้านกิจกรรมส่งเสริมการออม ทำให้ธนาคารโรงเรียนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านบริหารจัดการธนาคารและการออม

นับแต่นั้นมา โรงเรียนจึงได้เริ่มเข้าร่วมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคาดหวังของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ต้องการให้โรงเรียนเครือข่ายเป็นต้นแบบการขยายผลเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งผู้บริหารและคณะครูเข้ารับการอบรมการเป็นวิทยากรแล้วนำไปขยายผลแก่โรงเรียนอื่นในพื้นที่ภาคเหนือ ตลอดจนเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเครือข่าย ที่มีความโดดเด่นของกิจกรรมแตกต่างกัน เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียน เช่น การปรับใช้หลักสูตรประหยัดพลังงานไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และกลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๒ ที่ต่างมุ่งให้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ผอ.พิรพัฒน์ วัชรินทรางกูรจึงได้พัฒนาแนวคิดโครงการสร้างนักเรียน สร้างสังคมสู่ความพอเพียง : ประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ หลังจากพินิจพิเคราะห์แล้วเห็นแล้วว่า หลักปรัชญานี้มีความสอดคล้องกับนโยบายและพันธกิจของโรงเรียน

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักษาคำสัตย์ มีคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานงานพระราชดำริ รวมไปถึงการพัฒนาผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความเท่าทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ และพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน และ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นต้นแบบสถานศึกษาพอเพียง ปี ๒๕๕๐ จากกระทรวงศึกษาธิการ และมูลนิธิสยามกัมมาจล ในเวลาต่อมา

“การทำตรงนี้ เป็นการเตรียมลูกหลานของประเทศไทยไปสู่สังคมที่พอเพียง คือ การแบ่งปัน เอื้ออาทร เวลาจะคิดจะทำอะไรก็มีเหตุมีผล มีความพอประมาณ ไม่วิ่งตามกระแสนิยม” ผู้อำนวยการพิรพัฒน์ผู้ปลุกปั้นโครงการอธิบายแนวคิดเพิ่มเติม

ดังนั้น ในกระบวนการทำงาน จะต้องมีการฝึกปฏิบัติให้เห็นชัดเจนว่า จะสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างไร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทำอย่างไรให้เด็กได้รับความรู้ที่ถูกต้องตามห้วงความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขคุณธรรมและความรู้กำกับ โดยเริ่มจากการใช้ฐานหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ ที่มีอยู่เดิม แล้วค่อยๆ ขยายผล และพัฒนาส่วนต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้นไป

เตรียมไว้ดี พร้อมขับเคลื่อน

สัญญาไฟเขียวผ่านตลอดจากผู้บริหารให้เดินตามรอยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้งานค่อยๆ ขยับไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เรื่องของธนาคารโรงเรียน การเป็นโรงเรียนเครือข่ายต้นแบบของ สศช. จนถึงแนวคิดโครงการสร้างนักเรียน สร้างสังคมคู่ความพอเพียง ตามที่ได้เล่าสู่กันฟังมาก่อนหน้านี้

งานล่าสุดนี้คงไม่ใช่เรื่องง่ายๆ กับรูปธรรมที่หวังจะสร้างขึ้นมากมาย แม้จะมีความรู้ความเข้าใจ มีหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ เป็นทุนอยู่ จำเป็นต้องมีทีมงานหลักที่เป็นกลไกในการผลักดันให้เป็นรูปเป็นร่าง จึงได้ตั้งครูอรชร และครูพิเชษฐ์ จันทร์ผ่อง ให้ดูแลกลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะ เนื่องจากได้มีส่วนร่วมในการทำงานด้านนี้มาตั้งแต่แรก ทั้งเรื่องธนาคารโรงเรียนและการเป็นวิทยากรขยายงานเครือข่ายโรงเรียนต้นแบบของ สศช.

การทำความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูทั้งสองท่าน เป็นสิ่งที่ต้องทำในฐานะที่จะต้องรับผิดชอบขยายผลงานนี้ ต้องให้เวลากับการไปเข้ารับการอบรมบ่อยๆ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

“กว่าที่จะเข้าใจต้องไปอบรมตั้งหลายครั้ง เพราะทุกครั้งที่ไปก็จะได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น จากที่ไม่เข้าใจจึงเข้าใจมากขึ้นเรื่อยๆ”

ครูอรชรเล่าย้อนถึงการเตรียมความรู้ให้พร้อมในการทำงานเช่นเดียวกับครูพิเชษฐ์

“ก่อนทำความเข้าใจกับคนอื่น ต้องทำความเข้าใจกับตัวเองก่อน มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารที่มี หรือสื่อต่างๆ เช่น วิดีทัศน์ ที่สำคัญคือ การเข้ารับการถ่ายทอดจากวิทยากรโดยตรงมี ๓ ท่านฯ องคมนตรี ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และดร.ปริญานัฐ พิบูลสารวูธ หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการทำความเข้าใจ”

จากนั้นได้ใช้ความรู้ความเข้าใจที่มีไปพัฒนาสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วีซีดี บอร์ดนิทรรศการต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างหลักสูตรการเรียนการสอน แผนการเรียนรู้อื่นๆ เป็นต้น เพื่อถ่ายทอด สร้างความเข้าใจ สร้างการเรียนรู้ให้กับครูและ

นักเรียน หรือในบางครั้งก็ต้องหาเอกสารมาเพิ่มเติม โดยการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สศช.

สื่อทั้งหมดทั้งมวลทั้งที่ทำขึ้นเองและได้มาจากแหล่งอื่น จะถูกจัดเก็บไว้อย่างเป็นสัดส่วนในพื้นที่เฉพาะ ที่เรียกว่า ห้องเศรษฐกิจพอเพียง ให้ทุกคนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าและหยิบยืมข้อมูลได้ รวมทั้งเปิดช่องทางให้ครูสามารถนำข้อมูลไปศึกษาหรือใช้ประโยชน์ได้ทันที เช่น การเก็บไว้ในฐานข้อมูลเฉพาะ (drive p) หรือเว็บไซต์ต่างๆ เป็นการอำนวยความสะดวกให้เพื่อนครูและนักเรียน

ในเวลาเดียวกัน ผู้บริหารได้คอยช่วยชี้แจงนโยบาย จุดประกายสื่อสารทำความเข้าใจสร้างความตระหนักให้กับครูและนักเรียน รวมทั้งคอยสนับสนุนเชิงนโยบาย เป็นการรุกรายทางให้ทีมงานสามารถทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น

ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการจัดอบรมให้ครู หรือสอดแทรกในการประชุมครูประจำเดือน พูดคุยกับคณะครูและนักเรียนหลังกิจกรรมหน้าเสาธง เพื่อย้ำความเข้าใจและสร้างความตระหนัก หรือเปิดโอกาสให้ครูที่สนใจไปเข้ารับการอบรมจากภายนอก

สำหรับนักเรียนได้สร้างความตระหนัก โดยการฉายภาพการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่มีกว่า ๒,๐๐๐ โครงการ แล้วตั้งคำถามให้เด็กคิดต่อพร้อมกับคอยเสริมเพิ่มเติม คอยขมวดความเข้าใจให้เหตุผลของสิ่งที่ทำไป เช่นว่าพระองค์ไม่ได้ประทับอยู่ในห้องทรงงานที่หุรหุราเลย พระองค์ต้องเสด็จฯ ไปตามท้องถื่นที่ทุรกันดารทำไม่ต้องเสด็จฯ หัวย่องไคร้ ทำไม่ต้องทำโครงการแก้มลิง ตรงนี้จะกลายเป็นแรงบวกให้เด็กอยากเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ด้านนโยบาย ต้องมีแผนงาน มีงบประมาณรองรับ คอยอนุมัติโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ยึดถือเป็นหลักในการบริหารงาน และการจัดการเรียนการสอน ผลักดันให้มีการบูรณาการในหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย่างเช่น การขอความร่วมมือในการสอดแทรกหลักเศรษฐกิจพอเพียงไป ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ อย่างน้อย ๑ คนครรมมี ๑ แผนการเรียนรู้อื่นๆ ส่วนครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาให้ลงลึกในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สิ่งสำคัญที่ได้เน้นย้ำ คือในการจัดการเรียนการสอน การเขียนแผนงาน การเขียนโครงการต่างๆ ครูจะต้องคำนึงถึงหลัก ๓ ช่วง ๒ เจื่อนไซ คือเวลาทำงานให้หมั่นตรึกรองเสมอว่า มีเหตุผล หรือความจำเป็นหรือไม่ที่ต้องทำงานนั้น และเมื่อทำแล้วจะเกิดผลอะไร เป็นความพอประมาทใหม่ ทำแล้วช่วยให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีหรือไม่ โดยจะต้องผ่านการศึกษาหาความรู้อย่างถ่องแท้ และทำงานอย่างพากเพียร มีความซื่อตรง ซึ่งก็คือความมีคุณธรรมนั่นเอง

เปิดฐานตามรอยพ่อ พออยู่ พอกิน และพอเพียง

เพื่อให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับ ๓ ช่วง ๒ เจื่อนไซ โรงเรียนจึงได้พยายามจัดตารางเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนเรื่องนี้โดยเฉพาะ

แล้วก็มาลงตัวที่เช้าวันศุกร์เวลา ๘.๓๐ - ๙.๐๐น. ซึ่งปกติก็เป็นชั่วโมงโฮมรูมของนักเรียนที่มีอยู่แล้วทุกวันก่อนเข้าห้องเรียนตามกลุ่มสาระ เพียงแต่มาปรับให้เป็นฐานตามรอยพ่อ พออยู่ พอกินและพอเพียงเท่านั้นเอง

ทุกๆ วันศุกร์เด็กๆ จะได้เรียนทฤษฎีกันอย่างเต็มที่ ได้รู้ถึงความเป็นมา พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจต่างๆ รวมไปถึงตัวอย่างของการประยุกต์ใช้กับที่ต่างๆ และให้ลงมือปฏิบัติตามหลักสูตรการเรียนรู้ของแต่ละระดับชั้น โดยมีครูอรรชร และครูพิเชษฐเป็นแกนหลักในการพยายาม จัดปรับและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียนมากที่สุดมาอย่างต่อเนื่อง

เริ่มแรกเลยในเทอมที่ ๑ ของปีการศึกษา ๒๕๕๘ ได้ลองทำหนังสือเล่มเล็กสำหรับการสอนในทุกระดับชั้นตั้งแต่ ม.๑ - ม.๖ เป็นเนื้อหาที่คิดว่าเด็กควรรู้ ได้แก่ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทั้งหมดให้พอได้รู้เป็นพื้นฐาน

พอถึงเทอม ๒ ครูอรรชรและครูพิเชษฐได้ลองปรับเปลี่ยนเนื้อหาอีกเป็นเล่มที่ ๒ เพื่อให้เห็นตัวอย่างของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนและชุมชน โดยเพิ่มเติมตัวอย่างของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงของชาวบ้าน เพิ่มเติมตัวอย่างการทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

อย่างเข้าปีที่ ๒ ก็ต้องพัฒนาเนื้อหาใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะเด็ก ม.๑ ได้เรียนทั้งเล่ม ๑ และเล่ม ๒ ไปแล้ว เมื่อขึ้นชั้นเรียน ม.๒ ก็ต้องปรับเนื้อหาใหม่อีก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้พยายามพัฒนาให้เป็นหลักสูตรสำหรับนักเรียนรวมระดับ ม.๑ - ม.๖ โดยพัฒนาเนื้อหาให้สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการมากที่สุด ดังตัวอย่าง

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

ระดับชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้	แนวหลักสูตร
ม.๑	ให้รู้ เข้าใจ ประวัติความเป็นมา ความหมาย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักการแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ศึกษาพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบรมราชาบาท และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - จัดการเรียนรู้แบบหมวกความคิด ๖ ใบ ของดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ซึ่งเป็นเทคนิคการมุ่งพัฒนาความคิดของผู้เรียนผ่านการตั้งคำถาม โดยการให้วิเคราะห์ชีวิตพอเพียงของบุคคลตัวอย่างในสังคม - จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผูกวิเคราะห์ปัญหา ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ด้วยกิจกรรมวิเคราะห์ข่าว - จัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการลงมือปฏิบัติ สร้างชิ้นงานป้ายนิเทศ
ม.๒	สำรวจวิเคราะห์ปัญหา แนวทางแก้ไข การพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา พัฒนาชุมชนด้านสังคมเศรษฐกิจ บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นให้ผู้เรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกิจกรรม ต้นไม้ของพ่อ เพื่อสะสมความดี และขยายสู่ผู้อื่น - จัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการลงมือปฏิบัติ นำเสนอผลงานด้วยโปรแกรมเพาเวอร์พอยต์

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนกาฏนาถกนกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

ระดับชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้	แนวหลักสูตร
ม.๓	สำรวจ วิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไข การพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ และเผยแพร่สู่คนอื่น ผ่านกิจกรรมค้นหา คนพอเพียง ในชุมชนของผู้เรียน - จัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการลงมือปฏิบัติ สร้างเว็บไซต์ คนพอเพียง
ม.๔	ตระหนัก เข้าใจ และวิเคราะห์ความสำคัญของการบริหารจัดการองค์กร วิสาหกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งนำแนวทางการบริหารจัดการองค์กรวิสาหกิจชุมชนนั้น มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นให้นำหลักปรัชญาไปใช้ และเผยแพร่สู่คนอื่น ผ่านกิจกรรมค้นหา ครอบครัวพอเพียงในชุมชนของผู้เรียน - จัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการลงมือปฏิบัติ สร้างเว็บไซต์ ครอบครัวพอเพียง
ม.๕	ตระหนัก เข้าใจ และวิเคราะห์การพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งนำแนวทางการพัฒนาประเทศนั้น มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการนำหลักปรัชญาไปใช้ในการทำงาน และการดำรงชีวิตผ่านการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และการปฏิบัติ - จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เพื่อฝึกกระบวนการกลุ่ม และกระบวนการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
ม.๖	ตระหนัก เข้าใจ และวิเคราะห์ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งนำหลักการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลนั้น มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการนำหลักปรัชญาไปปรับใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิต ผ่านการสร้างสารคดีสั้น ซึ่งเป็นการผสมผสานการเรียนรู้แบบเน้นการปฏิบัติ การเรียนรู้แบบโครงงาน และการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ปัญหาได้ฝึกใช้กระบวนการกลุ่ม และรู้จักเชื่อมโยงความรู้กับสิ่งต่างๆ ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

ในหลักสูตรนั้นจะมีพร้อมทุกอย่าง ทั้งรายละเอียดของเนื้อหาสาระทางทฤษฎีและปฏิบัติ รูปแบบการสอน กำหนดการสอน จุดประสงค์ ใบบงาน หรือการให้ทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการประเมินผลก่อนและหลังเรียน ที่แตกต่างกันไปในแต่ละระดับชั้น เปรียบเสมือนคู่มือการสอนของครู

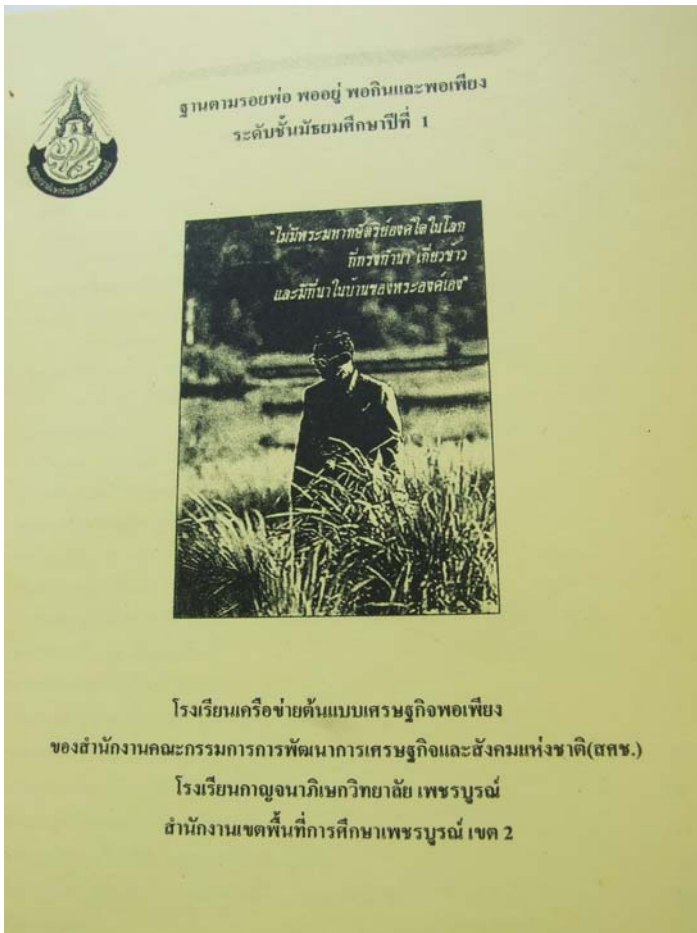
เด็กฯ ที่เข้าฐานตามรอยพ่อ พออยู่ พอกินและพอเพียง รู้สึกสนุกกับการเรียนรู้ และส่งผลให้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

“ชอบฐานนี้ เพราะได้ทำงานกลุ่ม ได้ช่วยกันอ่านเนื้อหาเกี่ยวกับพระองค์ท่านเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจับใจความสำคัญออกมา ทำให้สามารถนำไปใช้ได้ เช่น รู้จักใช้เงิน ซื่อของเท่าที่จำเป็น ซื่อขมน้อยลง รู้จักใช้ของในหอพักอย่างประหยัด”
กาญจนาภรณ์ ทองแดง นักเรียนชั้น ม.๑ สะท้อนความรู้สึก

จริงๆ แล้วในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ไม่ใช่แค่การอ่านในตำราหรือฟังบรรยายอย่างเดียว ในบางครั้งเด็กจะได้ดูวิดีโอที่สั้นๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง แล้ววิเคราะห์สรุปเนื้อหาสาระ หรือทำกิจกรรมเสริมเข้าไป อย่างวันแม่ ก็ใช้ชื่องานว่า สร้างสุขบนทางสายกลาง ด้วยความพอเพียง ให้แม่ภูมิใจ ให้เด็กได้เรียนรู้และภาคภูมิใจตามแต่จะกำหนดกันไปให้เหมาะสม

การเตรียมหลักสูตร ข้อมูลต่างๆ ที่ค่อนข้างพร้อม รวมไปถึงการประสานจัดการเรื่องสื่อหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนให้เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับครูผู้สอนเป็นอย่างดี เพียงแค่ทำไปตามคู่มือและดูแลเด็กเท่านั้น ไม่ต้องมานั่งเตรียมการสอนมากมาย

“เราต้องให้ครูที่มาช่วยดูแลสะดวกสบายที่สุด เตรียมให้ทุกอย่าง ทั้งข้อมูล หลักสูตร และการประสานงาน ไม่ให้ครูยุ่งยาก ไม่ให้ครูลำบาก และเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม”
ครูอรชรเน้นย้ำการเอื้ออำนวยเรื่องต่างๆ ให้กับเพื่อนครูที่ไปขอมาช่วยงาน ทำให้คุยกันง่ายขึ้น บางครั้งกินเวลาการเรียนการสอนไปนิดๆ หน่อยๆ ก็ไม่ว่ากัน ดังนั้นการขอความร่วมมือจากครูแต่ละระดับชั้นให้มาช่วยกันดูแลฐานตามรอยพ่อ พออยู่ พอกิน จึงเป็นเรื่องง่ายขึ้น เพราะไม่ได้เพิ่มภาระให้ครูแต่อย่างใด ทำให้กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

๓

นำเด็กคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อน

กิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็น ธนาคารโรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามคำขวัญของโรงเรียน กิจกรรมในชั่วโมงโฮมรูมประจำสัปดาห์ หรือโครงการโครงการอื่นๆ รวมไปถึงกิจกรรมประจำวัน ถูกนำมาตั้งเป็นโจทย์ในกิจกรรมฐานตามรอยพ่อหรือหลังจากการทำกิจกรรมเสร็จสิ้น เสริมเข้าไปเพื่อให้เด็กฝึกคิดวิเคราะห์ว่า แต่ละกิจกรรมนั้นไปเชื่อมโยงกับ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนอย่างไร ตามความเข้าใจทางทฤษฎีที่ได้เรียนมา และโยงไปว่ากิจกรรมนั้นมันอยู่ในด้านไหนใน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม เช่นว่า

เศรษฐกิจ : ธนาคารโรงเรียน การออม

สังคม : การอยู่หอ การเข้าค่าย

สิ่งแวดล้อม : สวนพฤกษศาสตร์ การสร้างอาหารของพืช

วัฒนธรรม : การทำซี้เหล็กผง การทำบุญเข้าพรรษา

เมื่อเห็นโจทย์แล้ว ก็จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มกลุ่มละประมาณ ๕-๑๐ คน แล้วเลือกหัวข้อที่อยากจะช่วยกันถอดความรู้ออกมา จากนั้นก็ปล่อยให้เด็กคิดเองทำเองอย่างอิสระ เพื่อนำความคิดสร้างสรรค์ออกมา ครูมีหน้าที่เพียงประคับประคองให้แนวคิดที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น

พอปล่อยแบบนี้ ก็เห็นภาพของการพูดคุยแลกเปลี่ยน ช่วยกันทำงาน เป็นบรรยากาศที่ดี สนุกสนานบนกระดาษแผ่นใหญ่ บางคนก็วาดภาพ บางคนเขียนสิ่งที่เพื่อนพูด บางคนช่วยกันเสนอความคิดของการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ที่แสดงถึง ๓ ช่วง ๒ เดือนไข ทำให้ได้ผลงานหลากหลายสีสันน่าสนใจแตกต่างกันไปบนเนื้อหาเดียวกัน

ทำไมไม่ปล่อยแล้วปล่อยเลย ครูต้องให้เวลาทำอย่างพอประมาณด้วย ไม่จำเป็น ต้องใช้เวลาเท่ากันหมด ต้องดูจำนวนเด็กและวัยด้วย อย่างเด็ก ม.๑ อาจใช้เวลาสักครึ่งวัน ม.๖ ก็อาจใช้เวลาเพียง ๒ ชั่วโมง เพราะความสามารถในการทำความเข้าใจต่างกัน เมื่อกำหนดเวลาแล้ว ถ้ากลุ่มไหนเสร็จไม่ทัน ก็บอกกันไปว่าขาดความพอเพียงด้านเวลาไป พูดคุยกัน อย่างนี้เป็นปกติ ให้เด็กได้ซึมซับ พอเสร็จแล้วก็ให้แต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลงานตัวเอง ดังตัวอย่าง

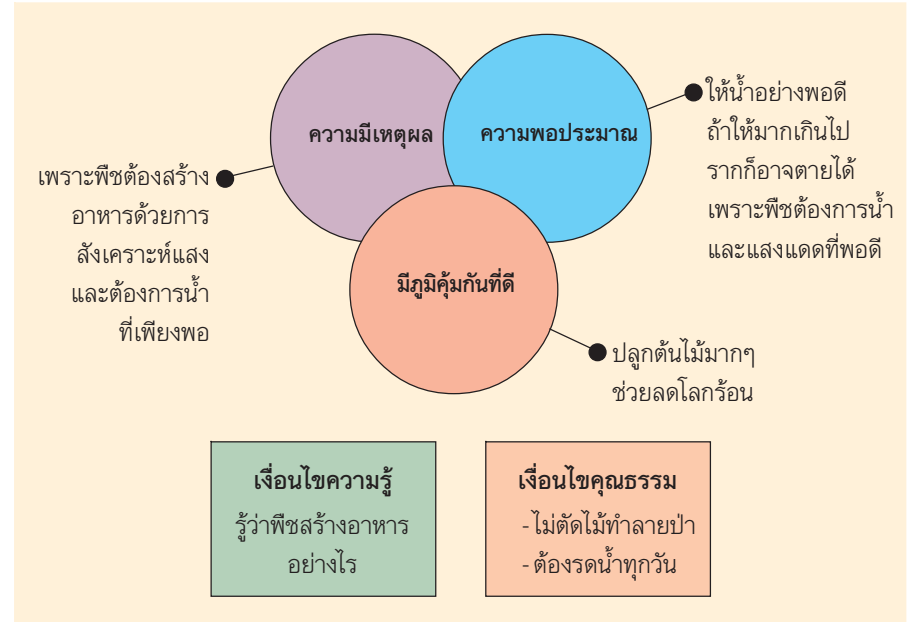
กลุ่มการวิเคราะห์เรื่อง ธนาคารโรงเรียน : ด้านเศรษฐกิจ

ความมีเหตุผล	รู้จักนำเงินส่วนที่เก็บออมไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้
ความพอประมาณ	รู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ทำให้มีเงินเหลือเก็บไปออมได้
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	สามารถเก็บเงินไว้ใช้ในอนาคต
เงื่อนไขความรู้	เข้าใจการทำบัญชีรับจ่าย และรู้ว่าเงินเก็บเท่าไร
เงื่อนไขคุณธรรม	มีความซื่อสัตย์ ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง ประหยัดขึ้น

กลุ่มการวิเคราะห์เรื่อง การอยู่หอ : ด้านสังคม

ความมีเหตุผล	ความพอประมาณ	มีภูมิคุ้มกันที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม
รู้จักทำกิจกรรมในหอพัก เช่น การทำเตียงทำความสะอาด	รักษากฎระเบียบ สามารถดูแลตนเองได้	สามารถปรับตัว เข้ากับคนอื่นได้ดี	เข้าใจกฎระเบียบ ในการอยู่ร่วมกัน	มีระเบียบวินัย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น มีความรับผิดชอบ

กลุ่มการวิเคราะห์เรื่อง การสร้างอาหารของพีช : ด้านสิ่งแวดล้อม

กลุ่มการวิเคราะห์เรื่อง การทำซีเทลิทผง : ด้านวัฒนธรรม

ความมีเหตุผล	ทำเพราะช่วยรักษาโรคได้ ถ้ากินเป็นผงช่วยให้หลับสบาย
ความพอประมาณ	ใช้ซีเทลิทให้พอดีกับสัดส่วนของน้ำตาลและน้ำ
ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี	เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะทำเอง และการวางแผนทำงาน
เงื่อนไขความรู้	รู้วิธีทำซีเทลิทผง และปรับใช้วิธีการนี้กับอย่างอื่นได้ เช่น ชিং ข่า ตะไคร้
เงื่อนไขคุณธรรม	เป็นความประหยัด

การให้ทำงานเป็นกลุ่มอย่างนี้ เป็นเหมือนเพื่อนช่วยเพื่อน เพราะบางคนอาจจะคิดไม่ออก คิดไม่ได้ ก็มีเพื่อนช่วยนำคิดให้ บางคนคิดคนเดียวคิดไม่ออกเพราะเกร็งครู แต่พอเข้ากลุ่มแล้วเสนอความคิดได้ บางคนที่ไม่ได้คิด พอได้ฟังเพื่อนพูดก็ได้รับรู้ได้เข้าใจไปด้วย หรือการให้แต่ละกลุ่มย่อยได้นำเสนองานของตัวเองให้กลุ่มย่อยฟัง ทุกคนจะได้ยินของทุกกลุ่ม เป็นการแบ่งปันความรู้กัน และเป็นเหมือนหนังที่ฉายเข้าไปเข้ามา ได้ต่อยอดการเรียนรู้ย่อยๆ จนกลายเป็นทักษะในที่สุด

เมื่อเด็กคิดวิเคราะห์ได้ ก็จะเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น และนำไปเชื่อมโยงในชีวิตประจำวันได้ ภัทรานิสฐ์ บุญฤทธิ์ นักเรียนชั้น ม.๑ กล่าวว่

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถนำไปใช้ได้กับทุกเรื่อง เช่น เรื่องการเดินทาง รู้จักใช้เหตุผลในการเลือกนำไปแต่ของที่ทำจำเป็น รู้จักพอประมาณ ไม่นำของไปมากเกินไป นำไปแต่พอดี ไม่ต้องหอบไปมาก มีภูมิคุ้มกันที่ดีคือ ไม่ต้องเปลืองน้ำมันรถเพราะของไม่หนัก เจื่อนไขความรุ้คือ รู้วิธีเลือกของที่จะนำติดตัวไปด้วย”

กว่าจะรู้จักประยุกต์ใช้กระบวนการให้เด็กฯ ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ครูอรรถต้องพยายามประยุกต์กระบวนการจัดการความรู้ (KM) และกระบวนการอื่นๆ จากประสบการณ์การอบรมหลายครั้งหลายครา

“พอดีไปอบรมมาหลายๆ แบบ แต่ละครั้งก็จะนั่งคิดว่า เราเข้าใจเพิ่มขึ้นไหม เข้าใจแค่ไหน ถ้าขนาดเราเป็นผู้ใหญ่มีพื้นฐานความรู้มาบ้างแล้ว อบรมแล้วยังไม่เข้าใจถ่องแท้ ไม่รู้ว่าจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างไร ก็ต้องนึกถึงว่าคนอื่นก็น่าจะเป็น โดยเฉพาะเด็กที่ไม่รู้อะไรเลย” อีกอย่างคือ ต้องลองผิดลองถูก จนมั่นใจในตัวเองมากขึ้นด้วย “ตอนแรกจะทำกับเด็กชั้น ม.๖ ก่อน เพราะมีวุฒิภาวะสูงที่สุด พอทำแล้วได้ผลก็จะมีกำลังใจทำต่อ แล้วก็ค่อยๆ ไล่ชั้นลงมาเรื่อยๆ ยิ่งทำบ่อยก็ยิ่งชำนาญขึ้น จนมาจบที่เด็กชั้น ม.๑ ที่ต้องการทักษะของวิทยากรมากที่สุดพอดี”

แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไปที่ต้องใช้กระบวนการแบบนี้ตลอด ครูต้องรู้จักปรับประยุกต์ใช้เทคนิคต่างๆ ให้เหมาะกับกิจกรรม เหมาะกับวัยของเด็ก เหมาะกับช่วงเวลา เช่น กิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย ก็ไม่จำเป็นต้องมานั่งวิเคราะห์ ๓ ช่วง ๒ เจื่อนไขแล้ว เพียงแค่ให้ครูฝึกที่เป็นทหารประเมินผลหลังจากการฝึกก็พอ ให้เด็กรู้ตัวเองว่ามีวินัยระดับไหนเพราะอะไร ให้รู้ว่าโยงไปกับเรื่องเศรษฐกิจแล้วจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ก็พอ หรืออาจประยุกต์ใช้ทฤษฎีหมวกความคิด ๖ ใบของดร. เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน มาช่วยให้เด็กเห็นภาพชัดเจนขึ้น จากการตั้งคำถามกระตุ้นความสนใจ

อย่างเรื่อง การสอนเรื่องบัญชีรับจ่าย ก็ได้วิเคราะห์ออกมาเป็น ๓ ช่วง ๒ เจื่อนไข เพียงแต่ครูคอยตั้งคำถามและสรุปเชื่อมโยงให้เด็กคิด ขณะที่เด็กฯ นำเสนอการบันทึกค่าใช้จ่ายของตนเองหน้าห้อง ครูจะถามให้เพื่อนๆ ในชั้นเรียนช่วยวิเคราะห์ว่าค่าใช้จ่ายเหมาะสมหรือไม่ เช่น ยอดทั้งหมด ๑๐๒ บาท ซื้อมนม ๑ กล่อง ๑๒ บาท ซื้อมนม ๑ ของ ๕ บาท คงเหลือ ๘๕ บาท เพื่อนๆ ก็แสดงความคิดเห็นว่าซื้อขนมมากเกินไป ส่งผลไม่ดีต่อร่างกาย จะทำให้ขาดภูมิคุ้มกัน น่าจะปรับพฤติกรรม เป็นการฝึกให้เป็นนิสัยในการจดทุกอย่าง ทุกครั้ง ทุกบาท แล้วนำมาวิเคราะห์ให้รู้จักใช้จ่าย มีภูมิคุ้มกันมีคุณธรรมนั่นเอง

จะพยายามฝึกให้เด็กคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไป เช่นนี้อ่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมต่างๆ ด้วยหวังว่าสักวันหนึ่งจะฝังอยู่ในความคิด มีการนำไปประยุกต์ใช้กับทุกๆ เรื่องในชีวิตส่วนตัวจนเป็นนิสัย และเติบโตใหญ่เป็นคนดีในอนาคต

ชวนเพื่อนครู บูรณาการหลักสูตร

นอกเหนือจากการสรรหาเครื่องมือ สื่อต่างๆ มาสร้างความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว สิ่งสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือการพยายามบรรจุเข้าไปในหลักสูตร เพื่อสอดแทรกเข้าไปสู่สาระการเรียนรู้ ๔ วิชาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนครูที่สอนในแต่ละวิชา และต้องค่อยๆ ทำกันไป ไม่ให้รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้

เท่าที่ผ่านมา ครูให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยดูแลเด็กฯ ในฐานะตามรอยพ่อ พออยู่ พอกิน และพอเพียง และการจัดกระบวนการต่างๆ เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่มีอยู่ตรงนี้ แม้เป้าหมายในการสร้างความเข้าใจคือเด็กก็จริง แต่การที่ครูเข้าไปช่วย ได้ยินได้ฟังได้สัมผัสจริง ทำให้พอจะเข้าใจไปด้วยว่า ๓ ช่วง ๒ เดือนนี้เป็นอย่างไร เมื่อเริ่มเข้าใจก็ค่อยๆ ชวนค่อยๆ เคลื่อนเรื่องหลักสูตรไปพร้อมๆ กันได้

มีอะไรก็คุยก็บอกกันไปในการประชุมครูแต่ละระดับชั้นที่มีอยู่แล้วเป็นประจำเดือน ซึ่งให้เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงไปสัมพันธ์เชิงนโยบายกับครูอย่างไร แล้วขอความร่วมมือกันเป็นปกติ ชวนกันมาทำ บอกไปว่าไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระให้ เพียงแต่เพิ่มไปในแผนเดิมที่มีอยู่ อีกหนึ่งหัวข้อ หากใครสมัครใจก็ทำ ไม่สมัครใจก็ไม่เป็นไร ก็เริ่มจากคนที่สมัครใจจะทำก่อนแล้วค่อยๆ ชี้แจงกันไปจนถึงโอกาสที่ถูกต้องให้เป็นนโยบายลงมา

“เทอมแรกของปีการศึกษา ๒๕๔๔ ได้ขอความร่วมมือให้ครูแต่ละคนส่งแผนที่สอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนตามรายวิชาของตนเองโดยไม่มีภาระบังคับแต่อย่างใด” ครูอรรชโรเล้าถึงการทำงานกับเพื่อนครูว่า

“ถ้าใครไม่เข้าใจก็จะมาถาม ถ้าเข้าใจแล้วก็ทำมาส่ง บางคนสอนเสร็จแล้วยังส่งบันทึกการสอนมาให้อีก”

และถือโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับคนที่ส่งมาไปพร้อมด้วย เพื่อการทำงานร่วมกันในอนาคตต่อไป หรือในบางครั้งที่ผู้อำนวยการก็จะเป็นคนทวงถามเวลาประชุมครู ก็เพียงแจ้งจำนวนว่า ตอนนี้มีคนส่งมาแล้วกี่คน ยังไม่ส่งอีกกี่คน แต่ไม่ได้เอ่ยชื่อ เป็นที่รู้กันเองว่าใครไม่ได้ส่ง

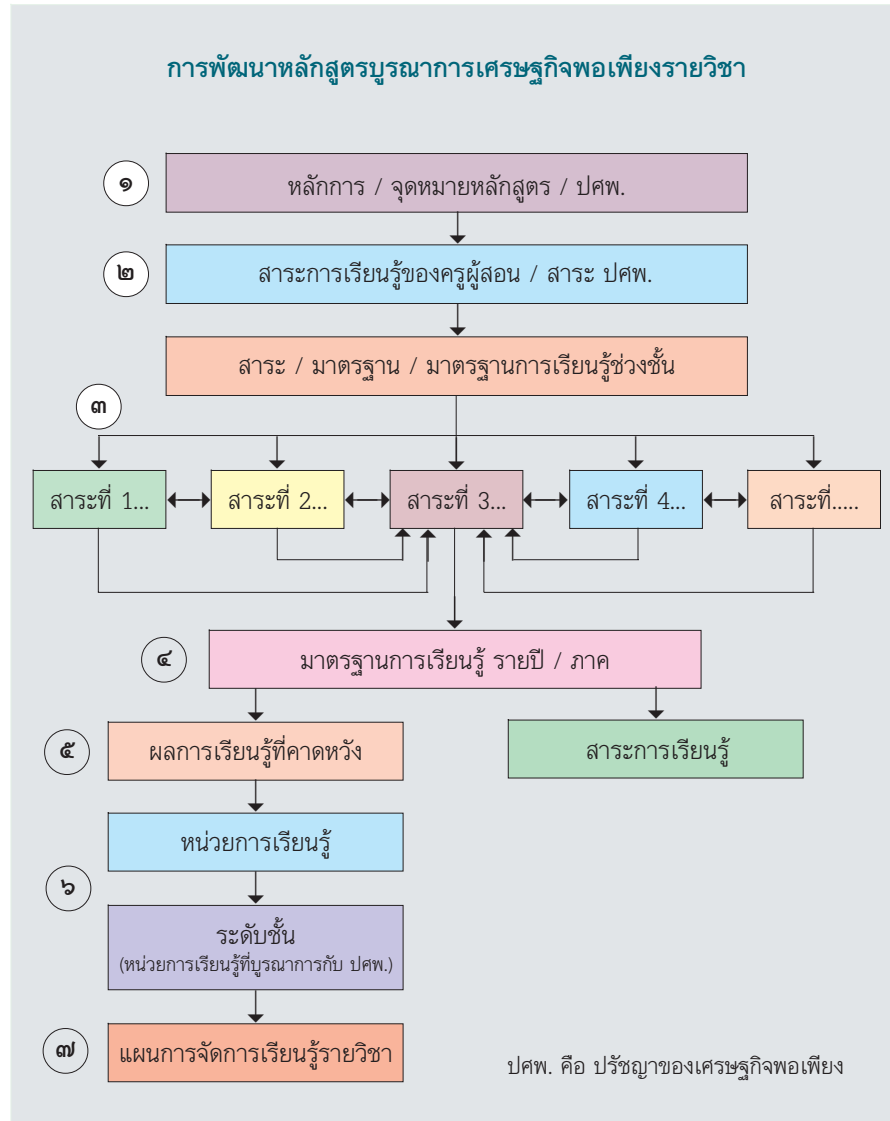
ทำไป ปล่อยให้เรื่อยๆ มา ๑ ปีเพื่อสร้างความเคยชินให้กับครูก่อน กระทั่งผู้อำนวยการปรับเปลี่ยนนโยบายของโรงเรียน ให้ครูทุกคนส่งแผนการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาของตนเองอย่างน้อยคนละ ๑ แผน และต้องมีการทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปด้วย

จริงๆ แล้ว ในการทำหลักสูตร ถ้าเป็นวิชาสังคมศึกษา จะเพิ่มเติมเข้าไปในโครงสร้างและมาตรฐานเดิมที่มีอยู่แล้วตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ เพราะการจัดการเรียนการสอนมีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว ส่วนกลุ่มสาระอื่นๆ ก็ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้เห็นว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสาระการเรียนรู้ในกลุ่มงานของตนเองอย่างไร ในรูปแบบการเรียนรู้ใดบ้าง และต้องทำแบบไหน อย่างไร บูรณาการไปจนถึงหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ สื่อตัวอย่างไปจนถึงกิจกรรม โครงการต่างๆ ของนักเรียน รวมไปถึงการพัฒนาเกณฑ์วัดคุณลักษณะพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งก่อนและหลังทำ

ถึงตอนนี้ ทุกวิชาจะมีแผนการเรียนรู้ที่สอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อย ๑ หน่วย หรือมากกว่านั้นเท่าที่จะสามารถทำได้ เพราะจริงๆ แล้วไม่มีวิชาไหนที่สามารถทำได้ทุกหน่วยการเรียนรู้ ยกเว้นวิชาสังคมศึกษาในสาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์เท่านั้นที่สามารถสอดแทรกไปได้ทุกหน่วย

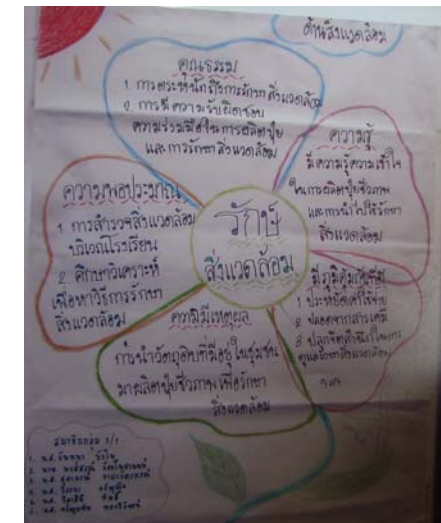
เหล่านี้เป็น หลักสูตรบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรายวิชาซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา ดังแผนภูมิ

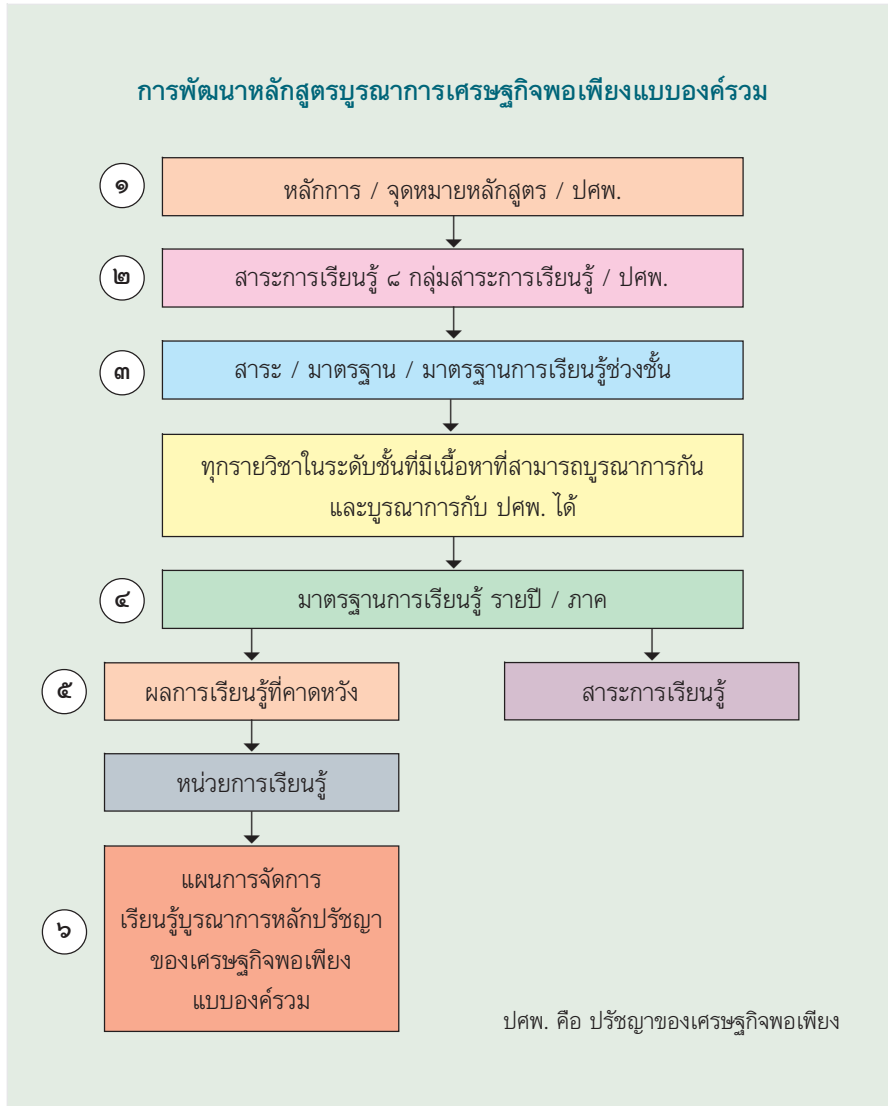
การเรียนการสอนเชิงบูรณาการร่วมกันในทุกสาระวิชาเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ครูได้จับมือกันทำอยู่ โดยจัดเป็น สัปดาห์บูรณาการภาคเรียนละ ๑ สัปดาห์ เพื่อบูรณาการ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ เข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในสัปดาห์นั้น จะมีการนำเสนอผลงาน โครงการ จัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการวัดประเมินผลตามข้อตกลงของแต่ละกลุ่มสาระในระดับชั้น คือแต่ละระดับชั้นจะต้องสอนทั้ง ๔ กลุ่มสาระวิชาอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องมาพิจารณาว่าจะสอนวิชาไหนให้สามารถตรงกับการวัดผล ตอนนั้น และจะวัดผลเรื่องอะไร เช่นในการสอนเรื่องสมุนไพรมะนาว จะให้แต่ละระดับชั้นเลือกสมุนไพรมะนาว ๑ ชนิด แล้วคุยกันว่าจะวัดผลที่ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นไหน

อย่างถ้าเป็นชั้น ม.๔ จะวัดเรื่องอะไร คณิตศาสตร์จะวัดเรื่องอะไร ภาษาไทยจะวัดเรื่องอะไร ภาษาอังกฤษจะวัดเรื่องอะไร ภาษาจีนจะวัดเรื่องอะไร วิชาฟิสิกส์ เคมี ชีวะ การงานต่างๆ จะวัดเรื่องอะไร ที่ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ในช่วงชั้นของตัวเอง ในภาคของตัวเอง แล้วกำหนดเป็นเกณฑ์ออกมาเพื่อประเมินผลตรงนั้น เมื่อตัดเกรดออกมาแล้ว กิจกรรมสัปดาห์บูรณาการครั้งนั้นจะได้เป็นคะแนน ๑ ชุดในทุกกลุ่มสาระวิชาภายใต้เกณฑ์ประเมินเดียวกัน

เป็นตัวอย่างของหลักสูตรบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา ดังแผนภูมิ

จากบทเรียน สู่การขยายผล

ผ่านประสบการณ์ทำงานมากมายอย่างทุ่มเทของทีมงานเศรษฐกิจพอเพียงและคณะครูในโรงเรียน โดยมีผู้บริหารคอยประคับประคอง สนับสนุนให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนกลายเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงาน ด้านการจัดการเรียนการสอนเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเครือข่ายของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยเพชรบูรณ์ สำนักงานเขต โรงเรียนทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่สนใจ หรือได้รับการเชิญให้เข้าไปร่วมจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่างๆ เป็นโอกาสของการเผยแพร่ขยายผล ผ่านการบรรยาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารความรู้ หนังสือ ข้อมูลหลักสูตร แผนการเรียนรู้ วัสดุทัศน และข้อมูลอื่นๆ

เท่านั้นยังไม่พอ ส่วนที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับมากคือ การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับโรงเรียนต่างๆ และโดยส่วนใหญ่จะทำงานกันเป็นทีม ยกเว้นว่าจะได้รับเชิญให้ไปบรรยายอย่างเดียว ทีมหลักจะพากันไปตั้งผู้อำนวยการรองผู้อำนวยการ และครูที่สมัครใจจะเข้าร่วมเป็นวิทยากร ซึ่งปกติจะมีอย่างน้อย ๑ คนจากทุกระดับชั้น เป็นสื่อให้รู้เป็นนัยว่า ในการขับเคลื่อนงานต้องทำงานเป็นทีมจึงจะสำเร็จ ไม่ใช่ทำงานคนเดียว

ก่อนทำงานจะมีการประชุมเพื่อชี้แจงและแบ่งหน้าที่ตามถนัดของแต่ละบุคคล เช่น ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ มีหน้าที่บรรยายในส่วนการสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคทฤษฎี ครูพิเศษรับผิดชอบเกี่ยวกับการทำหลักสูตร การเขียนแผนการสอนบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูอรรถวิชัย รับผิดชอบเกี่ยวกับการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูวันเพ็ญ ครูทรงชัย และครูนาทกัญญาเป็นวิทยากรประจำกลุ่มย่อยและรับผิดชอบในการจัดนิทรรศการ ซึ่งแต่ละคนจะรู้หน้าที่ของตนเอง ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพและราบรื่น

เมื่อรู้ว่าต้องจัดอบรมให้ที่อื่น สิ่งแรกที่ต้องทำเลย คือ ต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร อยู่ในช่วงชั้นไหน และพยายามวิเคราะห์พื้นฐานความรู้ให้ได้

“ต้องรู้ว่าคณะนั้น โรงเรียนนั้น ที่จะให้เราไปช่วย อยู่ในระดับชั้นไหน มีกิจกรรมอะไรอยู่บ้าง รูปแบบไหน เพื่อปรับความเข้าใจพื้นฐานร่วมกันก่อน และตรงนี้ไม่สามารถทำคนเดียวได้ ต้องทำงานเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน” ครูพิเศษอธิบายเพิ่มเติม

ปกติ กระบวนการที่จัดจะใช้เวลา ๑ วัน ช่วงเช้าจะเป็นการบรรยาย ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนนโยบายระดับประเทศ มาจนถึงระดับโรงเรียน ให้ตัวอย่างการประยุกต์ใช้กับหน่วยงานต่างๆ และโรงเรียน ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาหลักสูตร จากประสบการณ์ที่ได้ทำกับเด็กและครูในโรงเรียนของตนเอง

ถึงช่วงบ่ายจะเป็นการจัดกระบวนการกลุ่มย่อย ฝึกให้ครูทำแผนการเรียนรู้ในรูปแบบที่คล้ายกับที่ทำกับเด็กในโรงเรียน ปล่อยให้คิดเอง เพียงคอยประคับประคองให้สิ่งที่คิดอยู่ในเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะต้องช่วยมากหรือน้อยก็แล้วแต่ พื้นฐานความรู้ของแต่ละกลุ่มด้วย

จากการประเมินผลก่อนและหลังการอบรม ส่วนใหญ่ผลตอบรับจะค่อนข้างดี ครูเข้าใจมากขึ้น พอเห็นแนวที่จะนำไปขับเคลื่อนต่อ โดยเฉพาะแผนการเรียนรู้ที่นำจะไปปรับใช้ได้เลย

“หน้าตาเขาที่แสดงว่าเข้าใจ รู้มากกว่าเดิม สามารถที่จะนำไปทำต่อได้นะ ทำให้มั่นใจได้ว่า สิ่งที่เราทำมานั้นถูกทางแล้ว สามารถขยายผลให้คนอื่นต่อไปได้ ทำให้รู้สึกดี” ครูพิเศษขี้ยิ้มอย่างภูมิใจกับการได้ถ่ายทอดสิ่งดีๆ สู่อื่น

อีกบทบาทหนึ่ง คือการให้กำลังใจและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น อาจมีคำถามเกี่ยวกับเชิงผู้บริหาร คือไม่แน่ใจในการสนับสนุนเชิงนโยบายทำให้ท้อแท้ ครูอรรถวิชัยต้องแนะนำไปว่า “ครูสามารถเริ่มก่อนได้ ในแง่บทบาทหน้าที่ของการพัฒนาแผนของตัวเองให้ดีที่สุด ส่วนด้านการบริหารจัดการที่เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอาจจะไปก่อนได้ เพียงแต่ทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุด สุดท้ายแล้วผู้บริหารจะให้ความสำคัญตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกอย่างจะเป็นตามจังหวะเอง”

นอกจากนี้ ยังมีการขยายผลสู่ชุมชนละแวกใกล้เคียงในอำเภอหล่มสัก เช่นอบรมเรื่องธนาคารโรงเรียนแก่กองทุนหมู่บ้าน อบรมเรื่องการออมทรัพย์ให้กับอำเภอหล่มสัก จัดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นทางเลือกเปลี่ยนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และการดำเนินชีวิตประจำวัน นับเป็นความรู้ลึกภาคภูมิใจ และเต็มใจกับการเป็นแหล่งขยายผลเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ

ภาพวันนี้ กับสิ่งที่คาดหวัง

ระยะ ๓-๔ ปีที่ผ่านมาในการพยายามสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียน ให้นักเรียนได้เข้าใจ รู้จักคิดวิเคราะห์ตาม ๓ ช่วง ๒ เงื่อนไข ทำให้พอเห็นมรรคเห็นผลอยู่แม้จะยังไม่เต็มร้อย

“เราเพิ่งตื่นจากภวังค์มาเมื่อไม่กี่ปีนี่เอง แม้ในหลวงของเราจะมีพระราชดำรัสมา ๓๐ - ๔๐ ปีแล้ว ที่ขับเคลื่อนกันมาก็ยังไม่นานมาก จะได้ผลดีมากมายเต็มทีเลยคงเป็นไปได้” ความรู้สึกของครูพิเศษผู้สอนและผลที่เกิดขึ้น “เหนื่อยที่เป็นหัวแล้วต้องคิดว่า จะเริ่มอย่างไร จะตีหลักสูตร ตีบทความให้แตกได้อย่างไร ให้ได้ชิ้นงาน ได้ผลงานออกมา แต่ถามว่าเหนื่อยแล้วมีแนวร่วม มีการนำความคิดไปต่อยอด จนเกิดผลกับโรงเรียน เกิดผลกับเด็ก ทำให้หายเหนื่อยไปเลย”

ในส่วนของโรงเรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมันได้เข้าไปอยู่ในระบบของโรงเรียน กล่าวคือ มีหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนฐานตามรอยพ่อ พออยู่ พอกิน และพอเพียง มีการบรรจุเข้าไปในแผนการเรียนรู้อันของทุกสาระการเรียนรู้ของรายวิชาละ ๑ แผน มีการบูรณาการหลักสูตรทุกรายวิชาด้วยกัน มีการสอดแทรกการคิดวิเคราะห์ต่างๆ ไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมโครงการต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดจนสามารถเป็นแหล่งความรู้ขยายผลสู่ที่ต่างๆ ได้

เป็นที่เชื่อมั่นได้ว่า ทุกอย่างจะดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย เปลี่ยนผู้บริหาร หรือแม้แต่การปรับเปลี่ยนทีมงานเองก็ตาม “ถ้าทำแต่แรก จนถึงวันนี้ ทุกอย่างกลายเป็นงานประจำ เป็นภาวะปกติแล้ว สิ่งที่ดีดำรงอยู่คือ ระบบ เป็นไปตามกลไกอัตโนมัติ แม้จะย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ต้องมีคนทำตรงนี้ได้” ครูอรรถเสริมอย่างมั่นใจ

ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นในตัวครู คือความช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกันระหว่างเพื่อนครู จากการชักชวนให้มาทำงานร่วมกันบ่อยๆ บางคนรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และประหยัดอดออมมากขึ้น อย่างครูวงษ์รัตน์ เพชรบูรณ์ ครูประจำห้องสมุด “ช่วยประหยัด เปิดไฟ ปิดแอร์ให้เป็นเวลามากขึ้น และรู้จักประมาณตนเอง รู้ว่าอะไรควรซื้อ อะไรไม่ควรซื้อ ไม่สุรุ่ยสุร่าย เป็นการช่วยครอบครัวเรา และช่วยแนะนำเด็กๆ ได้ด้วยว่า ให้ประหยัด”

เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ น้อยๆ ที่รองผู้อำนวยการคนสั้น ลิปโปเห็นในตัวนักเรียน ว่า “เด็กรู้จักการออม การใช้จ่ายประหยัด รู้จักคุณค่าของเงิน ต่างจากเมื่อก่อนที่เด็กจะใช้จ่ายฟุ่มเฟือย” สอดคล้องกับความเห็นของผู้อำนวยการที่พัฒนา “ก่อนที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามา เด็กจะไปฝากเงินตามที่ครูบอก แต่เดี๋ยวนี้เด็กจะรู้ว่าฝากเพื่ออะไร คือฝากเงินอย่างเข้าใจ”

สิ่งอ้างอิงความเห็นเหล่านี้ คือสถิติการออมของนักเรียนที่เพิ่มขึ้น มีจำนวนครั้งในการออมมากขึ้น จำนวนคนออมมากขึ้น และคำยืนยันจากน้องภาณุวัฒน์ เบญจปฐุมรงค์ นักเรียนชั้น ม.๔ “รู้จักการใช้เงินอย่างถูกหลัก ใช้เงินในทางที่ถูกต้องเหมาะกับวัยของเรา เช่นนำเงินออมไปจ่ายค่าเรียนพิเศษ ไม่ต้องไปขอพ่อแม่เพิ่ม”

อีกทั้งยังทำให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ตัวเอง สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ น้องพงศธร หลายสายทอง นักเรียนชั้น ม.๔ “ในการอ่านหนังสือ ต้องรู้จักอ่านหนังสืออย่างพอดี มีการเตรียมตัวสม่ำเสมอ ไม่หักโหมทีเดียว รู้จักการวางแผนทำกิจวัตรประจำวัน อาบน้ำ แต่งตัว กินข้าว และรู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์กับโรงเรียน กับที่บ้าน”

นักเรียนบางคนสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงไปในระดับประเทศ

“ความพอเพียงคือ การพออยู่พอกิน ถ้ารู้จักการทำเกษตรพอเพียง ก็จะทำให้คนในประเทศอยู่ได้ หรือลดการใช้ถุงพลาสติก ช่วยกันเก็บขยะ จะมีส่วนในการลดภาวะโลกร้อน และช่วยพัฒนาประเทศให้น่าอยู่” เป็นอีกมุมมองจากน้องนภสร จงจิตตานนท์และน้องณัฐวรรณ ลินทวิชัย นักเรียนชั้น ม.๕

นี่คือภาพความสำเร็จเล็กๆ น้อยๆ ที่ประทับใจใครหลายคน แล้วอะไรเป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขของความสำเร็จ คำตอบคงอยู่ที่หลายๆ ส่วน

- **ผู้นำ** มีความตื่นตัว ตั้งใจจริง คอยประคับประคอง ให้กำลังใจ และช่วยสนับสนุนเชิงนโยบาย มีแผนงาน มีโครงการรองรับการขับเคลื่อนงานเข้าทำนองนโยบายไป ปฏิบัติไป
- **การทำงานเป็นทีม** ความยินยอมพร้อมใจของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ทำให้สามารถบริหารจัดการ จัดกิจกรรม และจัดการเรียนการสอนไปพร้อมๆ กันทั้งองค์กรได้
- **ทีมงานหลัก** การมอบหมายให้มีทีมงานเฉพาะด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกลไกสำคัญในการผลักดัน คอยเฝ้าอำนวยการด้านเอกสาร ข้อมูล สื่อ และด้านอื่นๆ ให้รวมทั้งประสานความร่วมมือกับทุกๆ ส่วนให้มาช่วยกันขับเคลื่อน
- **ทุนเดิม** มีธนาคารโรงเรียนเป็นฐานที่ช่วยปลูกฝังระเบียบวินัย และคุณธรรมให้เด็ก ซึ่งเป็นจุดเริ่มแห่งการเพาะต้นกล้าพอเพียง แล้วค่อยๆ แรกยอดสู่กิจกรรมอื่นๆ
- **การทำงานอย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง** สร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละภาคส่วนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่ใช่เป็นการเพิ่มภาระงานใหม่ให้

เมื่อถามถึงปัญหาอุปสรรคก็มีอยู่บ้าง เป็นเรื่องปกติในการทำงาน แต่ก็สามารถบรรเทาไปได้ ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไร

อย่างแรก เป็นเรื่องของทีมงานหลักเองที่มีภาระมาก ทั้งด้านงานสอน ด้านครอบครัว ต้องรู้จักแบ่งเวลาและจัดลำดับความสำคัญให้ดี

ถัดมาเป็นเรื่องของการทำงานร่วมกับเพื่อนครูเองที่อาจมีความคิดเห็นที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ด้วยประสบการณ์และวัยวุฒิที่ต่างระดับกัน ทำให้ไม่เข้าใจกัน หรือไม่ให้ความร่วมมือ สร้างความท้อแท้ในบางครั้ง จึงต้องรู้จักอดทน สรรหาวิธีการต่างๆ มาใช้อย่างเหมาะสม ให้ทำงานร่วมกันได้ เช่น เริ่มทำงานกับเด็กก่อนให้ครูเข้าใจ ชวนครูที่เต็มใจมาร่วมงานก่อน ค่อยๆ พุด ค่อยๆ สร้างความเข้าใจ พาไปร่วมการอบรมทำความเข้าใจภายนอก ช่วยเฝ้าอำนวยการความสะดวกให้กับครู ทำให้ครูสบายใจและรู้สึกว่าไม่เป็นภาระ

สิ่งที่ทำมาคงไม่ได้สมบูรณ์แบบร้อยเปอร์เซ็นต์ และแม้จะมีอุปสรรคบ้างระหว่างทาง ทีมงานก็รู้สึกชื่นใจกับผลที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งจะก้าวไปข้างหน้าด้วยการพัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่ เพื่อให้เห็นผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ในเรื่องต่างๆ

- การทำกิจกรรมกระตุ้นทั้งระยะสั้น เพื่อกระตุ้นเป็นช่วงๆ และกิจกรรมระยะยาว เพื่อให้เป็นฐานของการสร้างนิสัยให้เกิดความเคยชิน
- การพัฒนาตัวชี้วัด หรือเกณฑ์การประเมินผลนักเรียนที่ชัดเจน เพราะที่ผ่านมายังไม่เป็นตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานว่าคุณลักษณะพึงประสงค์เป็นอย่างไร ส่วนใหญ่ใช้วิธีสังเกต และความพึงพอใจในการวัด ถ้ามีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมก็จะเห็นผลที่เกิดกับเด็กมากขึ้น
- การถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่เข้าใจตรงกันมากขึ้น
- การเพิ่มเติมความรู้ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากผู้เชี่ยวชาญ
- การเพิ่มเติมเครื่องมือ และพัฒนาทักษะในการเป็นวิทยากร

เน้นนำคิด “๓ ท่วง ๒ เจื่อน”

หนังสือประกอบตลาดนัดความรู้ ครั้งที่ ๑

โครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สู่สถานศึกษาและชุมชน : ภาคเหนือ

โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ต.น้ำซุน อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์

ที่ปรึกษา ทรงพล เจตนาวณิชย์, ศศิณี ลิ้มพงษ์

เรียบเรียง เกศสุดา สิทธิสันติกุล

พิสูจน์อักษร อมรรรัตน์ เกரியงขจร

จัดรูปเล่ม สุชาติ มุกตามณี

ปีที่พิมพ์ มกราคม ๒๕๕๒

จำนวนพิมพ์ ๕๐๐ เล่ม

จัดทำโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
ร่วมกับ สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)